

resa stenen, förefaller det som en onödig åtgärd att upprepa det andra namnet, som redan var ristat.

Ristningarna före 5 **r** äro enl. Larsson endast »något slags ornamental fyllnad i raden. Inskriftens ordalag je ju heller ingen anledning att här vänta något ord. Något liknande (fast blott ett par streck) tycks ju finnas efter 'kirims'.»¹ Snett ned till höger om 41—44 **tyki** synas också några huggna streck, vilka bilda en figur av samma **u**-liknande form som den efter **kirims** inhuggna. Dessa tecken, i vilka stavarna ej äro förenade, tillhöra emellertid otvivelaktigt decorationen, vilket framgår av en jämförelse med 2 **u** och övriga **u** i inskriften. Jag delar ej Larssons uppfattning, att vi ej ha anledning vänta något ord framför **reisti** i slingan **A**. Det är tvärtom utan motsvarighet i andra inskrifter, att ej subjektet till **reisti** står före detta ord här nere vid den sida, som varit stenens fotända, när den var rest. En blick på de ristningar, som synas mellan slingans huvud och **reisti**, ger också betraktaren omedelbart det intrycket, att här har ristats ett ord, förmodligen det samma som i raden **C**, $\uparrow\uparrow\uparrow$ eller $\uparrow\uparrow\uparrow$. Angående ristningens detaljer i runorna 1—4 märkes: nr 1 är en tydlig huvudstav, som emellertid saknar bistavar. Till vänster är stenens yta slät och ovittrad, till höger kan en bistav ha funnits, men man ser inga spår av någon sådan. Nr 2 är ett tydligt **u**. Mellan huvudstaven och bistaven synes en fördjupning, som dock ej är lika jämn och tydlig som den i 42 **y** inristade. Dess botten är sådan, att den kan vara en vittring. Till höger om 3 synes en fåra, ej kritad, som genom sin form och den plats den har mycket liknar en **k**-bistav. Friberg har ej annoterat den. Den är ojämnare än huvudstaven men kan innehålla spåren av bistaven. Tvärs över nr 4 går en skåra liknande en **n**-bistav, som emellertid är av naturen. Som synes är det egentligen endast frånvaron av bistavar till nr 1, som talar emot läsningen **tuki**. När ristaren insåg, att inskriftens början var ofullständigt formulerad, och korrigerade detta genom att hugga in orden **uikikr tyki** mitt på stenen, voro kanske bistavarna på 1 (och 3) och punkten inne i 2 **u** ännu ej huggna och blevo ej heller senare inristade.

Angående inskriftens detaljer för övrigt märkes:

Av 5 **r** är endast nedre hälften synlig. Läsningen är dock säker. På 6 **e** är toppen borta. Stingningen är svagt utförd liksom på övriga **e**. Av 7 **i** är endast nedre hälften kvar, och runan är ej så tydlig som de närmast föregående, men den kan kännas. Friberg har ej velat erkänna den som läslig. Enl. Larsson finnas av runorna 5—7 »blott ytterst otydliga eller inga spår». På 8 **s** fattas toppen. Efter 10 synes den nedre punkten i ett skiljetecken. 13 är **e**. Punkten på denna runa är mycket liten, men man kan se en rund liten grop ungefär vid mitten av huvudstaven. Lektor Larsson har läst **e** men anmärker: »Den 3:dje runan i **STEIN** ock 1:sta runan i **EFTIR** äro osäkra. Båda ha mitt på huvudstaven en rätt stor förjupning, som möjligen kunde uppfattas som ett tvärstreck, ock borde då läsas **a** ock icke **e**.» De påpekade fördjupningarna äro ej de samma, som uppfattats såsom punkteringar av mig, och skilja sig tydligt från de ristade strecken. Efter **stein** synes den övre punkten i ett skiljetecken. 16 är **e**. Se ovan! Stingningen är tydligare än på föregående **e**. 17 är troligen **f**; av huvudstavens övre del och den inre bistaven kan jag ej se några säkra spår. Friberg har antytt även den inre bistaven. På 20, 25, 31 **r** når bistavens inbuktning in till huvudstaven. Se Inl. s. 14. 21 **k** i **kunar** saknar punktering liksom 29, 39, 45 **k**. På 29 **k** är mellan huvudstaven och bistaven en grop, men den är vid och ojämn i kanterna, ej huggen. Larsson och Friberg läsa **k**. Efter 29—34 **kirims** ser man ett kryss och de **u**-liknande dekorativa fåror, som förut diskuterats. I 35—40 **uikikr** saknas på grund av flagring nedre delen av 38 och 39. 42 är ett stunget **u**. Därefter syns ett kryss. Resten av inskriften, den avslutande bönen, står på raden **D** med små tydliga runor utan skiljetecken mellan orden. I Larssons läsning är en punkt efter 47 **p**, som jag ej kan se. Övre delen av huvudstaven på 46 **u** är skadad. 49 **e** i **healbi** är tydligt stunget. Stungna runor med

¹ N. Sm. Ark.

samma funktion som ostungna förekomma understundom.¹ Det är ej uteslutet, att **e** med avsikt valts för att beteckna det konsonantiska *i* i *hiálpi*. Jfr **feal** Ög. 81, **bipeom** Ög. 35, **seol** Ög. 113, **keara** L. 312, (Noreen: Aschw. s. 483)! 54 och 60 **s** äro av svensk-norsk typ², andra **s** i inskriften av normaltyp **h**. Se Inl. s. 14! Frånvaron av skiljetecken och den avvikande **s**-typen kunna tyda på att raden **D** ej är utförd av samma hand, som huggit de övriga runorna. En sådan blandning av runtyper är ej enastående (se t. ex. Sm. 20 Rottnekvärn, Sö. 113 Kolunda, Öl. 4 Resmo!), och skiljetecknen kunna ha utelämnats av utrymmesskäl. Raden **D** är emellertid dåligt inkomponerad i de andra ristningarna, varför det är ganska troligt, att den ristats senare än det övriga och av någon annan.

1—4 **-uþi** och 41—44 **tyki** avse sannolikt samma person. Det är ej uteslutet, att 2 **u** har varit stunget. Ang. detta namn se s. 32 f.! *Tyke* är ej belagt i diplomerna före 1300³, vilket emellertid kan bero på grafiska omständigheter.⁴ Från runinskrifterna har jag ej antecknat något mera **tyki** än detta.

21—25 **kunar**, ack. av *Gunnarr*, allmänt skandinaviskt namn liksom det följande

29—34 **kirims**, gen. av *Grímr*, vilket ingår i det småländska ortnamnet *Grimslov*, *grimsleff* DS. ns nr 313 år 1403, by i Skatelövs sn. 30 **i** är en svarabhaktivokal.⁴ Jfr **kirímr** L. 215 (Sv. Rr. s. 117)! Svarabhakti i denna ställning, mellan en konsonant och ett efter denna följande före en fortis- eller semifortisvokal stående *r*, *l*, *n* förekommer redan i urnord. tid (exempel hos Kock: Ljhist. IV s. 400) och är ej sällsynt i vikingatidens runinskrifter (exempel hos Kock: Ljhist. IV s. 427, Noreen: Aschw. § 160) men förekommer knappast senare. Denna svarabhaktivokal är alltså en företeelse, som utvecklas och avslutas under urn. rsv. tid, och man kan sätta i fråga, om ej **buru**, **kirims** och dyl. äro stavfel av det vanliga och lättförklarliga slag, som består däri, att en runa ur det följande kommer in för tidigt. Exempelen äro emellertid ganska många, och det förefaller ganska naturligt, att en runristare vid noggrann ljudanalys kunde höra ett vokalliknande ljud framför *r* i sådana ord som rsv. *brō* och *Grímr*, i synnerhet när de uttalades emfatiskt, såsom sker vid långsam stavning. Var en gång seden införd att rista ett vokaltecken i dessa ställningar, levde den vidare, tills en ny skrivteknik med andra förebilder bröt de gamla stavningssederna.

35—40 **uikikr** är sannolikt en bestämning till 41—44 **tyki**. Läser man de fristående raderna, som rimligt är, från vänster till höger (vi tänka oss stenen stående upprätt med drakhuvudet vid basen), kommer **uikikr** före **tyki**, en placering av bestämningen, som ej är den vanliga, men som understundom förekommer. Jfr **onipikr**: **biorn** Ög. 217, se s. 33 f. ovan! **uikikr** är sannolikt en relativt fristående bestämning. I ett sammansatt »Viking-Toke» väntar man knappt att finna förledens nominativmärke bevarat. På Sm. 11 Kårestad förekommer **uikik** ack. som personnamn.

Ang. 54—56 **sel** se s. 29!

Transskription:

Tōki — Tōki víkingr — reisti stein eptir Gunnar, sun Gríms. Guð hiálpi sálu hans!

Översättning:

Tyke — vikingen Tyke — reste stenen efter Gunnar, Grims son. Gud hjälpe hans själ!

L. Larsson, l. c. och i Ark. f. nord. fil. 1919 s. 52 ff., anser, att den Gunnar Grims son,

¹ Se ang. denna fråga Larsson a. a. s. 131, Runverser s. 87 not 14, Ög. Inl. § 23: 3. Det i Runverser anförda exemplet på **h** = *u* L. 1052 har senare undanröjts; se v. Friesen: Uppl. runst. s. 33.

² Nbg. s. 116.

³ Nbg. ss. 144.

⁴ Se Kock: Ljhist. IV s. 400 ff., Noreen: Aschw. § 160, Brøndum-Nielsen: Gdansk I s. 406 ff.

över vilken stenen är rest, är identisk med den i Sigfridslegenden nämnde Gunnar Gröpe, som skall ha varit ledare för mordet på Unaman, Sunaman och Vinaman. Detta antagande stöder Larsson därpå, att Gunnar Gröpes fader, som i Messenius' *Scandia illustrata* bär namnet *Giviche*, i en annan källa kallas *Germicke*, vilket senare namn enl. Larsson är en förvrängning av *Grimr rike* (= den mäktige). Binaamnet *rike* har denne Grim fått, »då han ju var en rik och mäktig man». Det är ju tydligt, att detta hypotetiska *Grimr rike* är ett mycket dåligt bevis för att Gunnar Gröpes far hetat Grim, och ej ens om det med säkerhet kunnat fastställas, att han burit detta namn, vore därmed bevisat, att runstenens Gunnar Grims son vore Gunnar Gröpe, då både Gunnar och Grim voro vanliga namn. Namnen i legenden ha förmodligen rönt inverkan av Sigurdssagan.¹

11. Kårestad. Furuby sn. Konga hd.

Pl. X, XI: 1.

Litteratur: Rannsagn. (Fl 9:4); Bergmark: teckning i Rogbergs Hist. Beskr. om Småland s. 235²; Wallman: beskrivning och teckning i A. T. A. (samma teckning i LfB); Sjöborg: Samlingar III s. 117 med teckning av J. Forsander pl. 57 fig. 182; L. 1278; Vistrand: teckning ²⁷/₄ 1880 i A. T. A. och i N. Sm. Ark.; Ihrfors: Smol. sacra III s. 296.

Byn Kårestad är med sina 9 ³/₈ mantal den största i Furuby socken, och på dess mark finnas många fornminnen. Bl. a. har man funnit en liten hällkista med fynd från yngre bronsåldern. I socknen ha även två andra, större hällkistor påträffats. Väster om den runsten, som nedan beskrives, utbreder sig ett gravfält bestående av 43 högar, och på byns ägor finnas två andra gravfält, det ena med 12 högar, det andra med 2 högar och 12 ovala stensättningar. I vardera av de båda senare gravfälten märkes ett stort röse.³ Hos Wallman l. c. finner man dessutom följande notis: »Nära stenen, som står i byens gata, äro många ättehögar och invid byen tomtningar efter en forntidens byggnad, som utgifves för lämningar efter kong Korres slott.» Denna byggnad, som är i det närmaste kvadratisk, har ungefär 15 m. långa sidor.⁴ Runstenen står vid den väg, som går i gränsen mellan Gunnarsgården och Björsagården.

I Rannsagn. (Fl. 9: 4) talas om två runstenar i Kårestad: »I Furuby sockn uthi Korrestad finnes 2 stenar mz Runestäfver skrifvit uppå huar, den ene stenen ståhr uppe och är 6 allnar höger ofwan jorden, den andra stenen ligger neder på jorden och är 2 alna lång.» Denna redogörelse, daterad den ³¹/₃ 1667, är undertecknad utom av kyrkoherden Petrus Petri Lacander i Hovmantorp även av en bonde i Kårestad. Inga senare källor känna mer än en sten i Kårestad, och folktraditionen, som haft åtskilligt att förmäla om runstenen, talar ej om någon annan.

Stenen har legat kullfallen, berättade folket i gården, men då måste man resa upp den igen för att få fred för spökerier, och för Wallman talade man om, att kung »Korre» ligger begravnen under stenen. När stenen lutar, blir det missväxt på den sidan om byn, varåt lutningen sker.⁵

Inskriften är vänd mot norr. Stenens höjd är 3,83 m., bredd 96 cm. Runorna äro 9 cm. höga och stå på en enkel slinga, som börjar i nedre högra hörnet.

¹ Jfr Brate i Ark. f. nord. fil. 1917 s. 182 f., Beckman i Folkminnen och folktankar 1919 s. 21 ff.

² Att Eric N. Bergmark utfört denna teckning 1759 framgår av Forsanders Anteckn. rör. Småland vol. V.

³ Kjellmark: Kronob. läns forn. s. 24.

⁴ Elgqvist i Hylt.-Cav.-för. Årsbok 1931 s. 28.

⁵ A. T. A.